

Výsledky generálů Rudolfa Viesta a Jána Goliana při poslední kampani německé propagandy v protektorátním tisku – 2. část

Pavel Suk

Druhá část edice vychází ze souboru dokumentů, které jsou uloženy v Archivu bezpečnostních složek¹. Všechny pochází s největší pravděpodobností z fondu Německého státního ministra pro Čechy a Moravu, Karla Hermanna Franka. Bohužel se nejedná o originální dokumenty (nebyly dosud nalezeny, nebo jsou ztraceny), ale o jejich fotografie. Mnohé fotografie jsou díky staří téměř nečitelné, někdy ztracené, jak je uvedeno v poznámkovém aparátu k jednotlivým dokumentům. Taktéž mnohdy došlo k překlepům autorů nebo pisatelů dokumentů. Ztracené nebo nečitelné strany se dají rekonstruovat z českých překladů, které byly pořízeny zřejmě pro potřeby ministerstva vnitra, a to dokonce dvakrát. Jedna verze překladu je uložena v Bratislavě², druhá v Praze³. Překlady nejsou identické, pořizovaly je minimálně dvě osoby. Ani autoři rozsáhlých publikovaných edic dokumentů⁴ k Slovenskému národnímu povstání neměli v rukou originály, ale soubor jejich fotografií⁵, ze kterého čerpá tato edice. Ovšem naskytá se otázka, proč publikovali pouze několik dokumentů a ty nejdůležitější opominuli.

¹ *Archiv bezpečnostních složek (dále ABS), sign. 301-94-1.*

² *Vojenský historický archiv Bratislava, sbírka OVDS, karton 5.*

³ *ABS, sign. 302-125-3.*

⁴ *Slovenské národné povstanie. Dokumenty. Zostavil, predslov a poznámky napísal V. Prečan. Bratislava 1966; Slovenské národné povstanie. Nemci a Slovensko 1944. Dokumenty. Zostavil, archeografický úvod a poznámky napísal V. Prečan. Bratislava 1971.*

⁵ *Např. Dokument č. 528, in: Slovenské národné povstanie. Dokumenty. Zostavil, predslov a poznámky napísal V. Prečan. Bratislava 1966, s. 803–804 a ten-
týž dokument pod č. 199 in: Slovenské národné povstanie. Nemci a Slovensko
1944. Dokumenty. Zostavil, archeografický úvod a poznámky napísal V. Prečan.
Bratislava 1971, s. 379–380.*

Dokument č. 1 obsahuje zprávu německých okupačních orgánů o zatčení obou generálů pro český a německý denní tisk, jejíž použití dokládá dokument č. 2. Stejná zpráva se objevila ve všech protektorátních denících s více méně totožným titulkem.

Při získávání informací o SNP významně přispěl nacistickým orgánům i český aktivistický novinář, šéfredaktor Poledního listu, Antonín Jaromil Kožíšek⁶, který při své návštěvě Slovenska na podzim 1944 nejenže našel některé dokumenty z Golianova a Viestova štábu, ale tyto vysušil, vyčistil a následně předal německým orgánům⁷. Bohužel fotografie německých dokumentů se záznamy Martina Wolfa se v případě dokumentu č. 3 nezachovala, v případě dokumentu č. 5 se jedná o téměř černou fotografii, ze které je možné rozluštit pouze první slova. Pro svou důležitost je otištěn alespoň jejich český překlad. Tyto dokumenty také potvrzují informace ve vzpomínkové knize Vojtěcha Dolejšího „Noviny a novináři“⁸.

Nalezené dokumenty podrobili nacisté důkladnému zkoumání⁹. I na jejich základě potom připravili otázky pro zajatého generála Rudolfa Viesta¹⁰. Informace získané z výslechu obou zajatých generálů byly postupně v tzv. mezizprávách sdělovány do úřadu K. H. Franka. Frank obdržel celkem tři, a to č. 1 (z 27. 11. 1944), č. 2 (z 4. 12. 1944) a č. 3 (28. 12. 1944). Z těchto tří byla zatím nalezena pouze třetí¹¹. Kromě mezizpráv byla vypracována i tzv. Hlavní zpráva. Může se jednat o zprávu na 35 stranách, která bude v případě místa publikována v třetí části této edice, a to v roce 2009. Frank se marně snažil o převoz zajatých generálů a dalších důležitých činitelů SNP k výsledkům do Prahy. Výsledky byly prováděny výhradně v Berlíně v budově RSHA.

Také šéf bezpečnostní policie a SD, Dr. Ernst Kaltenbrunner, po skončení výslechu Frankovi sdělil, jaké informace je možné použít v chystané propagandistické kampani pro protektorátní tisk¹². Ihned po obdržení této

⁶ Jeho životopis viz *Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945*. Praha 2007, s. 67–68.

⁷ Viz dokument č. 3.

⁸ Dolejší, Vojtěch: *Noviny a novináři. Z poznámek a vzpomínek*. Praha 1963, s. 384–385.

⁹ Dokument č. 4.

¹⁰ Dokument č. 6.

¹¹ Dokument č. 7.

¹² Dokument č. 8.

zprávy nařídil Frank svému úřadu zpracovat materiál pro publikování. Úkolu se ujal vedoucí IV. oddělení (Kulturpolitik) Martin Paul Wolf, který ho splnil za týden. Dosud ale neznáme důvod, proč byl připravený materiál použit až na počátku dubna 1945, tedy cca po dvou měsících.

Dokumenty jsou až na výjimky publikovány v původním znění. Chybějící nebo nečitelná místa jsou v poznámkovém aparátu doplněna českými překlady. Určit některé, v dokumentech zmíněné osoby, se nepodařilo, proto je zde prostor pro odbornou veřejnost nebo badatele, zvláště na Slovensku. Chtěl bych poděkovat paní Mgr. Vlastě Měšťánkové a Mgr. Vojtěchu Šustkovi za revizi a opravy německého textu a PhDr. Martinu Lackovi, PhDr. Marku Synému, Marianu Uhrínovi a Jánú Stanislavovi za pomoc při určování některých osob.

1

Bratislava, 1944, listopad, 4.: Tisková zpráva o zatčení generálů Rudolfa Viesta a Jána Goliana pro německý a český tisk.

Pressenotiz für die deutsche und tschechische Presse
Pressburg, 4. November 1944

Vom deutschen Befehlshaber in der Slowakei wurde heute bekanntgegeben, dass im Zuge der weiteren Saeuberungsaktion gegen die Reste der Banden in der Mittelslowakei der Kommandant der Aufstaendischen General V i e s t¹³ und der von Benesch¹⁴ zum „Brigadegeneral“ beförderte ehemalige slowakische Oberstleutnant G o l i a n¹⁵ gefangen genommen wurden.

Mit Viest ist eine der führenden Personen der Londoner tschecho-slowakischen Emigrantenclique in deutsche Hand gefallen. Er wurde vor einigen Monaten mit der sogenannten tschecho-slow. Regierungsdelegation nach Moskau entsandt und übernahm von dort aus dann

¹³ *Ručně podtrženo.*

¹⁴ *Edvard Beneš (28. 5. 1884 – 3. 9. 1948). 1918–1935 československý ministr zahraničních věcí, 1935–1938, hlavní vůdce československého odboje za 2. světové války v zahraničí, prezident ČSR.*

¹⁵ *Ručně podtrženo.*

das Kommando über die Aufstaendischen in Neusohl¹⁶. Mit der Festnahme dieser beiden Rädelsführer, die auf Flucht ergriffen wurden, sind die Reste der Banden in der Slowakei nunmehr führerlos ihrem weiteren Schicksal ausgeliefert.

ABS, sign. 301-94-1.

2

Praha, 1944, listopad, 5.: Zpráva o zatčení generálů Rudolfa Viesta a Jána Goliana otištěná v třetím vydání deníku Národní politika.

Velitel povstalců na Slovensku generál Viest zajat

Také býv. slovenský podplukovník Golian zajat.

Bratislava. (ČTK.) Německý velitel na Slovensku dnes oznámil, že při provádění další vyčišťovací akce proti zbytkům band na středním Slovensku byli včera zajati velitel povstalců generál Viest a bývalý slovenský podplukovník Golian, kterého Beneš povýšil na „brigádního generála“.

S Viestem padla do německých rukou jedna z vůdčích osob londýnské česko-slovenské emigrantské kliky. Před několika měsíci byl Viest s tak zvanou „česko-slovenskou vládní delegací“ vyslán do Moskvy, kde převzal velení povstalců v Banské Bystrici. Po zajetí obou těchto podněcovatelů, kteří byli dopadeni na útěku, jsou zbytky band na Slovensku, které jsou nyní bez velení, vydány všanc svému dalšímu osudu.

Národní politika, ročník LXII, č. 297, III. vydání, 5. 11. 1944, s. 1; osobní archiv autora.

---

¹⁶ Německý název Banské Bystrice.

Praha, 1944, listopad, 3.:
Záznam Martina Paula Wolfa¹⁷, vedoucího IV. oddělení (Kulturpolitik) Německého státního ministerstva pro Čechy a Moravu o jednání s šéfredaktorem Antonínem Jaromilem Kožíškem¹⁸, při kterém mu Kožíšek předal materiály, které našel v úkrytu generálů Rudolfa Viesta a Jána Goliana těsně před jejich zatčením v Donovalech.

Praha, dne 3. listopadu 1944

Z á z n a m

Dnes se zde objevil spisovatel Kožíšek a přinesl to, co je uvedeno v příloze. K tomu řekl následující:

„V neděli, dne 29. 10. 44, kolem 14. hod. přišel jsem s komandem¹⁹ Leitgeb do Donoval, v blízkosti B. Bystrice, Slovensko. V jedné obecné škole v blízkosti kostela jsem skrze bránu viděl, že jsou tam též vojáci – Slováci z povstalecké armády. Vysvitlo, že jde o raněné, od kterých jsem se dověděl, že budova sloužila jako hlavní sídlo Viesta a Goliana. V místnostech jsem²⁰ kromě láhví od likérů, dopisní papír s hlavičkou gen. Goliana, mapy různých českých a moravských krajů, tak jako tajné a přísně důvěrné rozkazy česko-slov. vojenských jednotek. Před budou²¹ jsem našel ležící v blátě a umazané od krve více dalších rozkazů. Abych zamezil

¹⁷ *Martin Paul Wolf (22. 5. 1908–?), vedoucí tiskového oddělení a zástupce SD pro Čechy a Moravu, od roku 1942 vedoucí Kulturně politického oddělení Německého státního ministerstva pro Čechy a Moravu.*

¹⁸ *Antonín Jaromil Kožíšek (28. 8. 1905 – 26. 3. 1947), novinář, 1934–1935 dopisovatel Moravských novin a Moravské orlice v Paříži, po vypuknutí občanské války dopisovatel ze Španělska. 1939–1943 šéfredaktor novin vydavatelství Globus. Od 1. 5. 1943 šéfredaktor Poledního listu. Často zajížděl na Slovensko. Po válce Národním soudem odsouzen k trestu smrti a popraven.*

¹⁹ *Zřejmě se jedná o špatný překlad do češtiny, správně má být „komandantem“.*

²⁰ *Zde překladateli do češtiny uniklo sloveso „viděl“.*

²¹ *Zřejmý překlep, správně má být „budovou“.*

tomu, aby byl tento materiál úplně zničen /přšlo bez přestávky a na silnici vládl čilý ruch/, vzal jsem tento materiál do pečlivé úschovy a panu Leitgebovi jsem podal příslušné hlášení. V Praze jsem tyto věci po důkladném vyčištění a usušení odevzdal Sturbannführerovi Wolfovi.“

W o l f v. r.

Záznam nalezených spisů v příbytku generála Viesta a generála Goliana.

- 1./ Zvláštní rozkaz armádního velitele /bez data/.
- 2./ a - c Důvěrné rozkazy vrchního velitelství československé armády na Slovensku ze dne 8. 9. a 10. 10.
- 3./ a - e Důvěrné a tajné rozkazy bojové skupiny Vltava ze dne 18. 9. a 29. 9., 2. 10., 10. 10., 19. 10., 21. 10., 22. 10. a 23. 10.
- 4./ a - g Důvěrné rozkazy bojové skupiny „Hron“ ze dne 22., 26., 28. a 30. 9., 2., 5., a 10. 10.
- 5./ a - f Důvěrné rozkazy bojové skupiny „Korda“ ze dne 15., 17. 9. a 24. 10.
- 6./ a - b Důvěrné rozkazy podskupiny „Sekčov“.
- 7./ Opis vojenského předpisu o hlášeníh a ztrátách.
- 8./ Tajný rozkaz baterii 2., II. děl. odd. ze dne 21. 10. o příkazu v boji.
- 9./ a, b, c Evidenční listy 3 vyšetřovanců voj. soudem v B. Bystrici.
- 10./ Dopisní papír Goliana.
- 11./ Leták v německé řeči.
- 12./ a - d Mapy Mor. Budějovic, Tábora, Neuhaus /?/²², Chrudim-Polička /všechny měřítko 1:75.000/
e ruská mapa Karpatské Ukrajiny /s Munkačevem²³/.

ABS, sign. 302-125-3.

²² Zde překladatel do češtiny neznal původní český název, jedná se o Jindřichův Hradec.

²³ Správně má být „Mukačevem“.

**1944, listopad (?):
Německá nedatovaná zpráva o využití materiálů generálů
Rudolfa Viesta a Jána Goliana zanechaných v Donovalech
těsně před jejich zatčením, které našel a německým
orgánům odevzdal šéfredaktor Poledního listu, Antonín
Jaromil Kožíšek.**

Auswertung des in der Unterkunft von Golian und Viest
gefundenen Materials Organisation

Die tschechoslowakische Armee in der Slowakei (ČSA) setzte sich aus einzelnen Kampfgruppen zusammen (VLTAVA, HRON, KORDA, SEKČOV, GERLACH und WEINHOLD usw.). Die Kampfgruppen waren gemischt zusammengesetzt. Nur die Kampfgruppe VLTAVA war eine reine Artillerieeinheit und bestand aus 13 Batterien. Die Batterien trugen z. T. hohe Nummern (1, 12, 33, 56, 2, 11, 15, 23, 57, 13, 14, 25, 55) um eine große Streitmacht vorzutäuschen. Befehlshaber der ČSA war zuerst General Golian und später General Viest.

Golian und Viest

Jan G o l i a n²⁴ ist zuerst als Oberstleutnant und „Befehlshaber der ČSA“ unterschrieben. Mit Datum vom 29. 8. wird er von dem tschechoslowakischen Verteidigungsminister zum Obersten, mit Datum vom 14.9. 1944 von Benesch durch Funkspruch zum Brigadegeneral (Generalmajor) befördert und mit dem tschechoslowakischen Kriegskreuz und der tschechoslowakischen Verdienstmedaille I. Klasse ausgezeichnet. Er hat sich unverzüglich ein repräsentatives Kopfbriefpapier mit seinem neuen Dienstgrad angeschafft.

V i e s t²⁵ tritt in dem Material nur ein einziges Mal als Unterzeichner eines Sonderbefehls über das Benehmen der Soldaten im Kampf und die militärische Straffälligkeit in Erscheinung. (Befehlshaber der I. ČSA“). (6a).

---

²⁴ *Ručně podtrženo.*

²⁵ *Ručně podtrženo.*

Offiziere

In den Dienstbefehlen sind die Namen vieler Offiziere enthalten, die sich zum Dienstantritt bei der ČSA meldeten und dann einer der Kampfgruppen zugeteilt werden. Es muß ein ziemlicher Mangel an Offizieren geherrscht haben, denn am 15.9. wird der alte Dienstgrad den Unterleutnants wieder eingeführt, zugleich werden sämtliche Zugführer aspiranten zum Unterleutnant befördert.

Die slowakische Bezeichnung für Hauptmann (stotnik) wird abgeschafft und durch Kapitän ersetzt. Der Dienstgrad des Stabskapitän (zwischen Kapitän und Major) wird wieder eingeführt.

Das Verhalten der Offiziere wird in den Befehlen immer wieder getadelte.

Armeebefehl Nr. 16 vom 9. September:

„So wiederholen sich Fälle daß Einheitsführer und Kommandeurs sich von ihrer Truppe entfernen und diese sich selbst überlassen sind. So geschieht es, daß die Einheiten ohne Führer schon beim geringsten feindlichen Angriff auseinanderlaufen.“

Befehl der Kampfgruppe HRON von 26. September:

„Es wurde festgestellt, daß in einigen Garnisonen die Offiziere während der Dienstzeit in öffentlichen Lokalen sitzen und Karten spielen, statt daß sie ihre Kräfte dem Dienst widmen.“

Es kam auch vor, daß sich verschiedene Personen als Reserve-Offizierer ausgaben (3a). Es wurde deshalb den Einheiten zur Pflicht gemacht, von allen Neueintretenden den Nachweis der Ernennung zum Offizierer zu verlangen.

Kampfmoral

Mehrere Befehle wenden sich in schärfster Sprache gegen Feigheit und Pflichtvergessenheit. So droht der Kommandeur der Kampfgruppe „VLTAVA“ jedem Offizier mit Erschießen, der sich von seinem Befehlestand entfernt oder der nicht sofort jeden Untergebenen niederschießt, der aus Feigheit vor dem Feind zurückweicht oder seinen Kampfplatz verläßt (3c). In der Begründung des Befehl schildert der Kommandeur, wie er auf seinen Dienstreis-

sen immer wieder Soldaten antrifft, die die Stellungen verlassen um im Gasthaus Zigaretten zu kaufen und dann mit den Mädchen in dem Dörfern schäkern.

Der Kommandeur der Kampfgruppe HRON sagt in einen Befehl, daß die Mannschaft ganz oder teilweise uniformiert in den Gaststätten und Bauernhöfen herumlungert und säuft während an der Front „ein paar Einzelkämpfer bluten“. Zur Rede gestellt erklärten die Betreffenden, sie gehörten zu den Partisanen. Er befahl deshalb, sämtlich verdächtige Männer zusammenzufassen entweder am Ort und Stelle zu erschießen, als Deserteure abzuurteilen oder in die Einheiten einzureihen. Es wurde deshalb auch am 20.9. von Golian das Standrecht verhängt.

In einem anderen Befehl desselben Kommandeurs heißt es, daß bei der Zivilbevölkerung der Eindruck entstanden sei, daß der tschechoslowakische Soldat statt zu kämpfen, sich herumtreibt und drückt (4b). Im Befehl vom 22.9. wird festgestellt, daß die Moral der Truppe nicht auf der wünschenswerten Höhe sei und zwar vor allem weil die Führer ihre Pflichten nicht gewissenhaft genug erfüllen. Zahlreiche Befehle wenden sich gegen das Herumtreiben der Soldaten (2c, 3c, 4a, 4b). Am 10. September werden deshalb Befehle zur Errichtung von Militärstreifen gegeben, welche im ganzen besetzten Gebiet Kontrollen vornehmen sollen.

Mehrfach werden Angehörige der ČSA wegen Feigheit vors Kriegsgericht gestellt (3a) oder Steckbriefe gegen sie erlassen (4d). Zur Belebung des Kampfgeistes werden Kopfprämien ausgeschrieben²⁶ und zwar für einen gefangenen deutschen Soldaten 100 - 500 slowakische Kronen, für Abluß eines Flugzeuges und Vernichtung eines Panzerspähwagens 5000 Kronen²⁷, für Vernichtung oder Sprengung eines Panzers oder Panzerzuges 10.000 Kronen²⁸.

---

²⁶ Ručně potvrženo.

²⁷ Ručně potvrženo.

²⁸ Ručně potvrženo.

Verhältnis zu den Partisanen

Verschiedene Angehörige der ČSA sind zu den Partisanen übergegangen. Dagegen wendet sich in zwei Befehlen der Kommandeur der Kampfgruppe HRON, Major Alexander Korda²⁹:

„Ich habe festgestellt, daß Mannschaften der ČSA eigenmächtig zu den Partisanen übergegangen sind, oder sich ohne Erlaubnis herumtreiben. Ich erkläre derartige militärische Personen, welche zu den Partisanen nicht aus Überzeugung gestoßen sind und welchen die Idee des Partisanentums überhaupt nicht vertraut ist, sondern die nur, um eine persönliche Rechnung auszutragen oder um Geld oder Besitz zu erraffen und zu rauben, dort hingegangen sind. Es sind Deserteure, die sich ihrer Dienstpflicht entziehen wollen. Ich verbiete deshalb allen militärischen Personen, die in der ČSA Dienst machen, den eigenmächtigen Übertritt zu den Partisanen.

Von dem Generalstab der Partisanen in der Slowakei verlange ich gleichzeitig, daß er keine Angehörigen der ČSA, die desertiert sind und nicht regulär zugeteilt wurden, annimmt.“

Am 29. September wird im Befehl der Kampfgruppe VLTAVA die Hinrichtung von 6 Partisanen mitgeteilt. Es handelt sich um

Molínek, František, Partisane der Brigade M. R. Stefanika,

Golzbar, Vasiljevič, Mitglied der russischen Partisanen-Brigade,

Havrla³⁰, Stefan Mitglied des Nationaluasschusses und Kommandant der Ortspolizei von Rybaroch

---

²⁹ *Trikrát ručně podrženo. Alexander Korda (18. 4. 1907 – 13. 9. 1958). Major, od 1. 10. 1944 podplukovník dělostřelectva, v době povstání velitel jednoho z úseků povstalecké armády, 9. 11. 1944 zajat Němci a do konce války vězněn v koncentračním táboře.*

³⁰ *Štefan Molínek, Golzbar Vasiljevič a Štefan Havrla – členové partyzánského hnutí, kteří zabili a oloupili v noci z 16. na 17. 9. 1944 na mostě v Hájnikoch u Sliache 11 osob, z toho 9 Slováků a jejich mrtvoly naházeli do řeky Hron. Mezi zabitými byl i poslanec Slovenského sněmu Anton Šalát. Všichni tři byli povsta-*

In der Begründung wird angeführt, sie hätten 11 Personen, welche die Widerstandsbewegung unterstütz hatten, auf rohe Art und Weise erschossen, sie beraubt und die ganze Gegend terrorisiert.

Šimo³¹ Šajbal J.,

Hosa J.,

wurden vom Volksgericht in Harmanci vor den angetretenen Einheiten der Partisanenverbände und der militärischen Garnison wegen vielfachen Raub und Terrorisierung der ganzen Umgebung zum Tode durch Erschießen verurteilt.

Kudry Koloman³² wurde wegen Raub und Vergewaltigung hingerichtet.

In einem Befehl der Kampfgruppe VLTAVA wird angeordnet, daß alle tschechischen Angehörigen der ČSA aufgefordert werden sollen, sich freiwillig für Partisanenabteilungen für Böhmen und Mähren zu melden (3d und 4 g).

Nationale Zusammensetzung

Die Namen der in den Befehlen genannten Offiziere und Mannschaften sind ganz überwiegend slowakisch, solten ist³³ ein tschechischer, deutscher oder jüdischer Name darunter. Ein Befehl der Kampfgruppe VLTAVA vom 16.10. ordnet an, daß von dem Überläufern die Slowaken in die Kampfeinheiten, die Ungarn entwaffnet und in Arbeitsbataillone eingeteilt werden. Ferner wird die genaue listenmäßige Erfassung aller deutschen und ungarischen Angehörigen der ČSA befohlen.

---

leckým lidovým soudem 25. 9. 1944 odsouzení k trestu smrti a popraveni. Viz např. Rašla, Anton: Polní prokurátor vzpomíná. Praha 1970, s. 137–139.

³¹ *Zde není možné určit zmíněnou osobu. Můžeme se jen dohadovat. Ján Šimo byl v době SNP jako poručík komisařem liptovského oddílu partyzánské brigády Za slobodu Slovanov.*

³² *Koloman Kudry. Romského původu, jako voják popraven za rabování nebo vraždu velením povstalců v září 1944.*

³³ *Zde je v originále textu chyba.*

Einzelhalten.

8. September:
 .....Einheiten der ČSA haben eigene³⁴ Flugzeuge mit Erfolg beschossen. .... (2a)

9. September:
 Post- und Telefenzensur wird eingeführt (2x).

29. September:
 Zwei Autos, ein Praga Pikkolo und ein Mercedes Benz wurden gestohlen (3b).

10. Oktober:
 Befehl über die Versorgung. Die Fettzuteilung beträgt 30 Gratäglich, davon werden aber nur 20 Grammtäglich ausgegeben. Der Rest wird aus Ersparungsgründen durch anderes Proviant ersetzt. Die Brotzuteilung beträgt 700 Gramm täglich, wovon ebenfalls nur 500 Gramm ausgegeben werden.

Jeder hat nur Anspruch auf eine Decke. Es wurde festgestellt daß die Mannschaft ihre Ausrüstung in Paketen nach Hause sch/..../³⁵ Schwere Strafe wird angedroht.

21. Oktober:
 Es wird größte Sparsamkeit mit der Munition befohlen. Die Ar³⁶ darf, falls keine größeren Kämpfe stattfinden, täglich nur 5³⁷ pro Geschütz abgeben. Mit einer Zuteilung von 10,5 cm und 15³⁸ Munition sei nicht mehr zu rechnen.

ABS, 301-94-1.

---

³⁴ Zde zřejmě došlo v originále k překlepu, místo „eigene“ by mělo být „einige“.

³⁵ Na fotokopii chybí konec slova.

³⁶ Na fotokopii chybí konec slova.

³⁷ Na fotokopii chybí konec číslice nebo slova.

³⁸ Na fotokopii chybí konec číslice nebo slova.

Praha, 1944, listopad, 7.:
Záznam Martina Paula Wolfa³⁹, vedoucího IV. oddělení
(Kulturpolitik) Německého státního ministerstva pro Čechy
a Moravu, o jednání s šéfredaktorem Poledního listu,
Antonínem Jaromilem Kožíškem.

Z á z n a m :

Spisovatel Kožíšek mi vykládal následující o své návštěvě v Hlavním stanu Goliana:

V Donovalech jsem vyhledal školu. Potkal jsem tam raněné Slováky a slovenskou ošetřovatelku, kteří mi na moji otázku vykládali, že generálové se zdržovali ve škole krátkou dobu. Přišli dne 26. 10. s poměrně mnoha zavazadly a šli do pěkně zařízeného bytu ředitelova. Krátce po jejich příchodu začalo se pít. Množství láhví ještě leželo v pokoji. Z etiket jsem mohl čísti, že to bylo italské víno a žaludeční hořká.

Příštího jitra byli ti dva ještě tak udělaní, že si museli nechat přinést snídani do postele. Kromě prázdných láhví od likérů a od vína, našel jsem v bytě učitele vycházkovou generálskou čepici, šavli, dále juchtový parfém, luxusní dopisní papír gen. Goliana a různé mapy, připevněné na zdi.

Dne 27. byl štáb obou generálů dobyt a oni byli upuštěni.⁴⁰ V blízkosti školy byla rovná louka, způsobila pro letiště, na které na konci byl celtový hangár.⁴¹ Viest a Golian zamýšleli odletěti dvouplošníkem, který tam stál. Avšak, jak mi raněný voják vykládal, bylo jim toto zmařeno slovenskými vojáky. Letadlo bylo potom

³⁹ Je zachována fotokopie v nečitelném stavu, identifikovat je možné pouze první slova na levé části a zároveň tak doložit, že se jedná o původní dokument, jehož český překlad je zde publikován.

⁴⁰ Správně má být opuštěni, jedná se o překlep.

⁴¹ Správně má být hangár, jedná se o překlep.

něm. zbraněmi zničeno a oba generálové utekli 28. ráno pěšky v civilu, uniformy zanechali v blízkém lese.

Praha, dne 7. 11. 1944

parafa Franka⁴² 8/XI

ABS, sign. 302-125-3.

6

Praha, 1944, listopad: Otázky, které byly německými vyslychajícími kladeny zajatému generálu Rudolfovi Viestovi.

Frankova parafa 8/XI.

Betr.: Fragen an General V i e s t.⁴³

1) Politische Betätigung bis zu seiner Emigration. Mit welcher politischen Persönlichkeiten vor seiner Emigration zusammengearbeitet.

2) Wann emigriert?⁴⁴

Auf welchem Wege? Ist es richtig, dass Sie mit Unterstützung der italienischen Gessandtschaft in Pressburg⁴⁵ emigriert sind?

3) Aus welchen Motiven sind Sie emigriert?

4) Haben Sie vor Ihrer Emigration Verbingungen zu tsch. Widerstandskreisen, vor allem im Protektorat,

---

⁴² *SS-Obergruppenführer Karl Hermann Frank (24. 1. 1898 – 22. 5. 1946). Od roku 1936 zástupce šéfa SdP, Konráda Henleina, od března 1939 Německý státní tajemník pro Čechy a Moravu, od 20. 8. 1943 Německý státní ministr pro Čechy a Moravu, nejdůležitější činitel německého okupačního režimu v Protektorátu Čechy a Morava. Po válce odsouzen k trestu smrti a popraven.*

⁴³ *Dvakrát ručně podtrženo.*

⁴⁴ *Na tím ručně dopsáno 29.8.39.*

⁴⁵ *Německý název Bratislavy.*

gehabt? Z. B. zu General In g r,⁴⁶ General Prchala,⁴⁷ Minister F e i e r a b e n d,⁴⁸ Minister N e c a s,⁴⁹ Monsignore S r a m e k,⁵⁰ Min. Präs. E l i a s,⁵¹ Graf Borek-Dohalsky.⁵² Beauftragter d.Londoner Regierung zum Präsidenten Dr. H a c h a⁵³).

5) Welcher Gruppe haben Sie sich in Paris angeschlos- sen? Benesch-Gruppe? Oder Osusky⁵⁴- H o d z a⁵⁵?

⁴⁶ Ručně podtrženo. *Sergěj Jan Ingr* (2. 9. 1894 – 17. 6. 1956). 1940–1944 minis- tr národní obrany československé exilové vlády ve Velké Británii

⁴⁷ Ručně podtrženo. *Generál Lev Prchala* (23. 3. 1892 – 11. 6. 1963). Jeden z představitelů protibenešovské opozice v londýnském exilu.

⁴⁸ Ručně podtrženo. *Ladislav Karel Feierabend* (14. 6. 1891 – 15. 8. 1969). Protektorátní ministr zemědělství. V roce 1940 odešel do exilu do Londýna, kde se stal nejdříve státním ministrem a posléze ministrem financí.

⁴⁹ Ručně podtrženo. *Jaromír Nečas* (17. 11. 1888 – 30. 1. 1945). Předseda pro- tektorátního Nejvyššího cenového úřadu. V lednu 1940 emigroval do Londýna, kde byl jmenován nejdřív státním ministrem a od října 1941 ministrem pro hos- podářskou obnovu československé exilové vlády v Londýně. Z důvodu nemoci v listopadu 1942 odešel do ústraní.

⁵⁰ Ručně podtrženo. *Msgre. Jan Šrámek* (11. 8. 1870 – 22. 4. 1956) Katolický kněz, 1940–1945 předseda československé exilové vlády v Londýně.

⁵¹ Ručně podtrženo. *Alois Eliáš* (29. 9. 1890 – 19. 6. 1942). Předseda protekto- rátní vlády, 27. 9. 1941 po příchodu Reinharda Heydricha do Prahy zatčen, od- souzen k trestu smrti, který byl vykonán až v době Heydrichiády.

⁵² Ručně podtrženo. *Zdeněk Bořek-Dohalský* (10. 5. 1900 – 7. 2. 1945). Redaktor Lidových novin, udržoval spojení mezi domácím odbojem a protektorátní vládou. V říjnu 1941 zatčen gestapem.

⁵³ JUDr. *Emil Hácha* (12. 7. 1872 – 1. 6. 1945). Za I. republiky přede- da Nejvyššího správního soudu, 30. 11. 1938 – 14. 3. 1939 prezident Česko- Slovenské republiky, od 16. 3. 1939 do 5. 5. 1945 tzv. Státní prezident Protektorátu Čechy a Morava.

⁵⁴ *Štefan Osuský* (31. 3. 1889 – 27. 9. 1973). Československý diplomat, účastník československého odboje ve Velké Británii, člen Státní rady v Londýně, ministr financí, ministr obchodu, průmyslu a živností.

⁵⁵ *Milan Hodža* (1. 2. 1878 – 27. 6. 1944). 1935–1938 předseda českosloven- ské vlády, Za 2. světové války působil v exilu ve Švýcarsku, Francii a v USA. Formální místopředseda exilové Státní rady v Londýně.

6) In welchen Reise? Sie die tschechoslowakische Legion in Frankreich Organisiert?

Wann wurde die tschechoslowakische Legion selbständig und aus der franz. Armee (Fremdenlegion) herausgenommen.

7) Fluchtwege nach England?

8) Politische Betätigung in England?

Wie wirkte sich die Spannung zwischen Hodza und dem Benesch-Kreis auf englische und USA-Politiker aus? Was hat Washington Hodza für Zusicherungen gegeben? Donau-Konföderation⁵⁶? Wann erfolgte die erste Verbindungsaufnahme Benesch's mit Moskau? 1940⁵⁷ Wie hat diese Verbindungsaufnahme auf die Mitglieder der tsch. Regierung in London und auf die Angehörigen der tsch. Legion gewirkt?

9) Wurde die tschechoslowakische Regierungs-Delegation nach Neusohl⁵⁸ mit Wissen sämtlicher Alliierten entsandt? Ist der slowakische Aufstand auf Weisung von Benesch ausgebrochen oder infolge rein örtlicher Verhältnisse? Wer hat Benesch dazu inspiriert? Moskau oder London?

10) Wie stellten Sie sich zu der Tatsache, dass die Abgeordneten N e m e c⁵⁹ bzw. S v e r m a⁶⁰ die Regierungs-Delegation in Neusohl rein kommunistisch orientierten?

---

⁵⁶ *Jedná se o Hodžův plán z druhé poloviny třicátých let, ve kterém navrhoval čelit Hitlerově politice tzv. Dunajským plánem, který přeměnil za 2. světové války v ideu středoevropské federace osmi států, a to ČSR, Polsko, Rakousko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Jugoslávie a Řecko.*

⁵⁷ *Ručně psaný letopočet. Další ručně psaná slova nečitelná.*

⁵⁸ *Německý název Banské Bystrice.*

⁵⁹ *Dvakrát ručně podtrženo. František Němec (20. 5. 1898 – 19. 3. 1963). Od srpna 1944 v čele československé vládní delegace pro osvobozená území.*

⁶⁰ *Dvakrát ručně podtrženo. Jan Šverma (23. 3. 1901 – 10. 11. 1944). Člen komunistického odboje v Moskvě za 2. světové války, v září 1944 vyslán na Slovensko jako zástupce moskevského vedení KSČ. Zemřel při ústupu povstalců do hor.*

11) Wusste General C a t l o s⁶¹ bzw. andere führende Kreise in der Slowakei, dass der Aufstand losbrechen würde? Aus welchen Gründen ist C a t l o s⁶² in Ungnade gefallen? Wo befindet er sich jetzt?

11) Welche Verbindungen bestanden von London aus nach Böhmen und Mähren, bzw. in die Slowakei?

Hatte ihr Bruder, Ing. V i e s t⁶³, Verbindungen zu Widerstandskreisen in Protektorat (Unterlagen hierüber sind bei Stapoleit Prag vorhanden) ? (Zum Kreis um K v a p i l⁶⁴ und General N o w a k⁶⁵, sowie zu General L u z a⁶⁶ und Prof. D r a c h o v s k ý⁶⁷). Bestand

⁶¹ Ručně podtrženo. Ferdinand Čatloš (7. 10. 1895 – 16. 10. 1972). 1939–1944 ministr národní obrany Slovenské republiky, 29. 8. 1944 ve svém projevu v bratislavském rozhlasu vyzval slovenskou armádu, aby nekladla odpor německé armádě, která začala obsazovat Slovensko. 2. září však odjel do Banské Bystrice, kde byl zatčen a převezen s generálem Turancem do Sovětského svazu.

⁶² Ručně podtrženo.

⁶³ Ing. Ivan Viest (23. 10. 1882 – 13. 4. 1963). Bratr generála Rudolfa Viesta, železniční inženýr, v průběhu SNP pověřen řízením železniční dopravy na povstaleckém území.

⁶⁴ Ručně podtrženo. Je možné, že se jedná o Jaroslava Kvapila (25. 9. 1868 – 10. 1. 1950). Český básník, dramatik a režisér. Účastník českého odboje za I. světové války. Za Protektorátu člen odbojové organizace Přípravný revoluční národní výbor. Od 6. 6. 1944 po svém zatčení internován.

⁶⁵ Ručně podtrženo. Generál Zdeněk Novák (2. 4. 1891 – 23. 10. 1988). Člen české vojenské odbojové organizace Obrana národa, od roku 1942 její celorepublikový velitel. 22. 6. 1944 zatčen gestapem a až do konce války vězněn a vyslýchán.

⁶⁶ Dvakrát ručně podtrženo. Generál Vojtěch Boris Luža (26. 3. 1891 – 2. 10. 1944). Vedoucí odbojové organizace Rada 3 a její vojenský velitel, který byl zastřelen protektorátními četníky při přechodu z Čech na Moravu.

⁶⁷ Ručně podtrženo. Prof. Josef Drachovský (31. 3. 1876 – 14. 2. 1961). Předseda Národní rady české, od roku 1944 první předseda České ligy proti bolševismu. V říjnu 1944 zatčen pro odbojovou činnost gestapem a do konce války vězněn.

von London aus eine Verbindung zu General M a l a r⁶⁸ (Ritterkreuzträger, letzter slow. Militär-Attache in Rom und Berlin).

12) Was wissen Sie von den Verbindungen des Obersten⁶⁹ M o r a v e c⁷⁰ in das Protektorat (II. Abt.)?

Was wissen Sie über den Agenten Rene bzw. Franta?

Steuerung der Fallschirmagenten?

Verbindung zur Regierungstruppe?

Bestehen Verbindungen in das Protektorat über die diplomatischen Vertretungen (Schweizerisches oder Schwedisches Generalkonzulat in Prag)?

Welche Aufgabe hat K o p e c k y⁷¹ in Genf wirklichkeit?

ABS, sign. 301-94-1.

---

⁶⁸ *Generál Augustín Malár (18. 7. 1894 – 1945). 1940 – 1941 velitel 1. pěší divize v Trenčíně, 1941 – 1942 Rychlé divize na východní frontě. 1942 – 1944 vojenský atašé na slovenských vyslanectvích v Římě, Budapešti a Berlíně. Od května 1944 velitel armádního sboru v Prešově. V době SNP zatčen německými bezpečnostními orgány a převezen k výslechům na RSHA do Berlína. Zemřel v koncentračním táboře Sachsenhausen.*

⁶⁹ *Ručně podtrženo.*

⁷⁰ *Dvakrát ručně podtrženo. František Moravec (23. 7. 1895 – 26. 7. 1966). Československý zpravodajský důstojník. V londýnském exilu přednosta zpravodajského odboru exilového ministerstva národní obrany. Od dubna 1944 též podnáčelník štábu hlavního velitelství.*

⁷¹ *Dvakrát ručně podtrženo. JUDr. Jaromír Kopecký (11. 5. 1899 – 1977). Úředník československého ministerstva zahraničních věcí, za 2. světové války československý zástupce u Společnosti národů v Ženevě. Důležitá osoba při předávání zpráv mezi odbojovými skupinami na Slovensku a londýnskou československou exilovou vládou.*

Berlín, 1944, prosinec, 28,:
Tzv. třetí mezihlášení o výsledku dosavadních zjištění
o průběhu Slovenského národního povstání zasláné šéfem
Bezpečnostní policie a SD, Ernstem Kaltenbrunnerem,
Německému státnímu ministru v Čechách a na Moravě,
K. H. Frankovi.

Chef der Sicherheitspolizei Berlin, den 28. 12. 1944
 und des SD

B. Nr. IV-3748/44 geheim Geheim!⁷²

CdS12486/44⁷³

Schnellbrief

Ministeramt

Eing: -4. JAN. 1945⁷⁴

an den Höheren SS und Polizeiführer

SS-Obergruppenführer Staatssekretär Frank

- persönlich -

P r a g.

Frankova parafa s nečitelným datem

1. Anlage!

Lieber kamerad Frank!

In der Anlage übersende ich Dir den Dritten Zwischenber-
 richt über das Ergebnis der Untersuchung des Aufstandes
 in der Slowakei.

Die Vernehmungen werden fortgesetzt.

Heil Hitler!

Dein Kaltenbrunner⁷⁵

Chef der Sicherheitspolizei Berlin, den 28. 12. 1944
 und des SD

---

⁷² Otisk úředního razítka Geheim.

⁷³ Špatně čitelné číslo.

⁷⁴ Otisk podacího razítka Německého státního ministerstva pro Čechy a Moravu.

⁷⁵ Vlastnoruční podpis.

B. Nr. IV-3748/44 geheim Geheim!⁷⁶

Dritter Zwischenbericht.

Vorbemerkung.

Die bisherigen Zwischenberichte enthielten

Zwischenbericht 1 (vom 27. 11. 1944):

Seite

I.	Festnahme von Viest und Golian.....	1
II.	Lebenslauf des Viest.....	2
III.	Lebenslauf des Golian	4
IV.	Die Tätigkeit des Golian.....	5
	1) Allgemeine politische Einstellung	5
	2) Slowakische Wehrmacht	7
	3) Verbindung zu verschiedenen Widerstandsbewegungen	10
	4) Verbindungen nach London	12
	5) Grundlegende Besprechung am 26. 4. 44	14
	6) Militärische Aufstandsvorbereitungen	16
	7) Grundlegende Besprechung Ende Juli 1944	25
	8) Verbindung nach England	27
	9) Kommunistischer Einfluss in der Widerstandsbewegung	28
	10) Verbindung nach Moskau	29
	11) Verhältnis zu den Partisanen	33

Zwischenbericht 2 (vom 4. 12. 1944):

V.	Entwicklung und Lage der tschechischen Emigration	1
	1) Tschechische Emigration in Frankreich	1
	2) Tschechoslowakische Legion	3
	3) Tschechische Exilregierung in London	6

---

⁷⁶ Otisk úředního razítka Geheim.

- 4) Tschechoslowakische Wehrmacht in England und im übrigen Ausland 10
- 5) Verhältnis der Exilregierung zu Moskau 18

VI. Tschechoslowakischer und slowakischer Widerstandskreis.

1) Die weiteren Ermittlungen über den Aufstand in der Slowakei haben zu einer Klärung der verschieden Widerstandskreise in der Slowakei geführt. Im grossen gesehen, lassen sich zwei Gruppen feststellen: Einmal eine tschechoslowakisch ausgerichtete und zum andern eine slowakische.

Der tschechoslowakische Kreis hat sich ausserhalb und gegen die offizielle slow. Regierung gebildet und lehnt sich an die tschechoslowakische Emigrantenregierung unter B e n e s c h in London an.

Der slowakische Kreis stützt sich in der Hauptsache auf offizielle Regierungskreise⁷⁷, steht im Gegensatz zur tschechoslowakischen Exilregierung in London und hält Verbindung nach Moskau.

Beiden Widerstandskreisen gemeinsam ist der starke kommunistische Einfluss, der soweit geht, dass praktisch beide Kreise von kommunistischer Seite gesteuert, zumindest aber eingehend überwacht werden. Anhaltspunkt für diese kommunistische Führung dürfte der bereits mehrfach genannte Leiter der illegalen kommunistischen Partei in der Slowakei namens S m i d k e⁷⁸ gewesen sein, bei dem alle Fäden von den einzelnen Widerstandsgruppen zusammenliefen und der seinerseits wieder in engster Verbindung mit Moskau stand.

2) Über den tschechoslowakischen Widerstandskreis ist im wesentlichen unter IV. bereits berichtet worden. Sein politisches Ziel ist die Errichtung eines selbständigen tschechoslowakischen Staates unter Aufgabe der slowakischen Eigenstaatlichkeit. Als oberstes po-

---

⁷⁷ *Dvakrát ručně potvrzeno.*

⁷⁸ *Karol Šmidke (21. 1. 1897 – 15. 12. 1952). Jeden ze dvou předsedů Slovenské národní rady v době Slovenského národního povstání, člen Rady obrany Slovenska, od listopadu 1944 v ilegaltě.*

litisches Führungsorgan ist die Exilregierung in London vorbehaltlos anerkannt, in deren Auftrag und nach deren Weisungen gearbeitet wurde und der alle eigenen Planungen zur Genehmigung vorgelegt wurden. Eine enge Bindung an Moskau über die offiziellen Beziehungen zwischen der Benesch-Regierung zur Sowjet-union hinaus, wie sie unter V,5) dargelegt sind, wird abgelehnt, da auch gegenüber Sowjetrussland für den geplanten neuen tschechoslowakischen Staat völlige Selbständigkeit beansprucht wird.

Dieser tschechoslowakische Widerstandskreis ist est gewesen, von dem letzten Endes die Auslösung....⁷⁹ Schwergewicht nach dieser Seite verlagerte.⁸⁰
Die kommunistischen Interessen innerhalb dieses Wider-

⁷⁹ *Následuje strana č. 5, která je na fotokopii dokumentu nečitelná. Proto připojuji český překlad této strany z fondu ABS, 302-125-3: „Je to československý kruh odporu, ze kterého vyšlo vypuknutí odporu. Vojenský sektor byl Golianem uchopen tak, jak je vylíčeno v bodě IV. Politický sektor se nedal ještě do všech podrobností rozluštit, jelikož hlavní účastníci po potlačení slovenského povstání odešli do ciziny. Doposud vznikl následující obraz: Pod vedením býv. československých politiků utvořila se řada politických skupin různého směru se společným cílem: znovuzřízení československého státu. Jako nejvyšší politický vedoucí orgán na Slovensku byla utvořena „Slovenská národní rada“, ve které byly na začátku povstání sjednoceny všechny skupiny. Jako nejsilnější skupiny byli Šrobár a Ursini. Vedení měl 77-letý býv. českoslov. ministr Dr. Šrobár, který se k tomuto cítil povolán jako starý přítel Benešův. Těž v Londýně platil za vedoucí hlavu slovenského povstání. Tak na př. z Londýna na Slovensko vyslaný spoj. důstojník mjr. Krátký za svého mezipobytu v Istanbulu byl ministrem vnitra Slávikem (členem české vlády v exilu) vyzván, aby po příchodu na Slovensko se spojil se Šrobárem, který je exponentem politické skupiny. Beneš po vypuknutí povstání vyslovil zvláštní dík Šrobárovi následující radiodepeší ze dne 6. 9. 1944: „Drahý příteli Šrobáre. Zasilám svůj osobní srdečný pozdrav. Vřelý dík za všechnu Tvoji práci a za Tvoji oddanost v naší společné věci, kterou jsi v tuto dobu prokázal. Vzpomínám na naši poslední společnou rozmluvu na Hradčanech v roce 1938. Tvůj dopis do Londýna na začátku války jsem obdržel. Tvůj Dr. Beneš.“ Zdá se, že širší základnu má především býv. posl. agrární strany U r s i n i. Jeho skupina, ve které je zahrnuta velká část inteligence slovenské, byla politicky aktivnější, takže skutečné těžiště se přeneslo na tuto stranu.“*

⁸⁰ *K předchozímu českému textu: JUDr. Juraj Slávik (28. 1. 1890 – 20. 5. 1969). 1929–1932 československý ministr vnitra. 1940–1945 ministr vnitra československé exilové vlády v Londýně. Ján Ursiny (11. 10. 1896 – 8. 1. 1972). Jeden*

standskreises waren durch Dr. H u s a k⁸¹ vertreten, der sich wesentlich in die Führung einzuschalten verstanden hatte. Er führte die Verhandlungen mit den verschiedenen Gruppen und stellte die Verbindungen zwischen ihnen sowie auch zu den militärischen Sektor unter G o l i a n her. Er hielt schliesslich, wie schon berichtet, das politische Referat in der 2. grossen Besprechung dieses Widerstandskreises Ende Juli 1944. Dr. H u s a k war aber anscheinend nur der vorgeschobene Mann von S m i d k e, dem Leiter der illegalen kommunistischen Partei, bei dem zweifelsohne die Führung lag, der sich aber vielleicht nur deshalb persönlich in Hintergrund hielt, weil S r o b a r⁸² zunächst mit den Kommunisten jede Zusammenarbeit ablehnte, Gegensätze, die erst unmittelbar vor Ausbruch des Aufstandes wenigstens äusserlich überbrückt worden sind. Umsomehr schaltete sich Smidke bei G o l i a n ein und übernahm schliesslich die Führung des Anfang August 1944 nach Moskau zur dortigen tschechischen Militärmission unter General P i k a⁸³ entsandten Delegation.

---

z vedoucích činitelů nekomunistického odboje na Slovensku v období 2. světové války, spoluzakladatel Slovenské národní rady. V období SNP člen Předsednictva SNR a pověřenec pro věci hospodářské a zásobovací. Spoluzakladatel a úřadující předseda Demokratické strany. V říjnu 1944 člen delegace SNR u prezidenta Beneše v Londýně. Jaroslav Krátký (8. 10. 1911 – ? – zahynul za neznámých okolností). Důstojník československé armády v exilu, v březnu 1944 vyslán z Istanbulu na Slovensko, kde plnil zpravodajské úkoly a udržoval spojení s československou exilovou vládou. V době SNP styčný důstojník československého ministerstva národní obrany na Velitelství 1. Československé armády. 1. 11. 1944 zajat.

⁸¹ *JUDr. Gustáv Husák (10. 1. 1913 – 18. 11. 1991). Slovenský advokát a spoluzakladatel Slovenské národní rady. V srpnu – září 1944 byl vůdcem Komunistické strany Slovenska, v období SNP místopředseda SNR a pověřenec vnitra.*

⁸² *MUDr. Vavro Šrobár (9. 8. 1867 – 6. 12. 1950). Od roku 1943 účastník slovenského odboje. Považovaný za tzv. Benešova člověka. 1. 9. 1944 se stal členem Slovenské národní rady, spolu s Karolem Šmidkem jeden z jejích dvou předsedů. Od poloviny září 1944 člen a čestný předseda Demokratické strany. 20. 10. 1944 odletěl s delegací SNR pro osvobozená území do SSSR.*

⁸³ *Generál Heliodor Pika (3. 7. 1897 – 21. 6. 1949). 1939–1941 československý vojenský zmocněnec v Rumunsku a Istanbulu. 1941 – 1945 náčelník československé vojenské mise v SSSR.*

Obwohl also diese Widerstandsgruppe an sich nicht nach Sowjet-Russland ausgerichtet war, überwachte Smidke im sowjetischen Auftrage die gesamte Entwicklung und lief über ihn durch seine unmittelbaren Nachrichtenverbindungen der Weg nach Moskau.

3) Der andere, slowakische Widerstandskreis, hat sich unter wesentlicher Regierungskreise gebildet. In einzelnen sind diese Verbindungen noch nicht eindeutig geklärt, da dieser Kreis bei den von der tschechoslowakischen Widerstandsgruppe ausgelösten Aufstand nicht zum Zuge gekommen war.

Einer der führenden Männer ist zweifellos der damalige Verteidigungsminister und Oberbefehlshaber der slowakischen Wehrmacht - General C a t l o s - gewesen.

Es wird davon gesprochen, dass selbst Staatspräsident Dr. T i s o⁸⁴ beteiligt ist und C a t l o s seine Verbindungen zu den Sowjets mit Willen oder Wissen des Staatspräsidenten aufgenommen hat.

Wahrscheinlich gehört hierher Dr. K a r v a s⁸⁵, der Gouverneur der slowakische Nationalbank und Präsident des Obersten Versorgungsamtes.

Der General M a l a r, früherer slowakischer Militärattache in Berlin, letzter Befehlshaber der slowakischen Armee in der Ostslowakei (Ritterkreuzträger) ist gleichfalls dringend verdächtig, wenn er zurzeit auch noch jede Schuld abstreitet. Er war persönlich mit C a t l o s eng befreundet und auss von dessen Verbindungen zu den Sowjets gewusst haben. So ist es auch erklärlich, dass er auf die Versuche des U r s i n i, ihn enger an die Gruppe G o l i a n zu binden, nur zögernd einging.

Polizei- und Gendarmerieoffiziere in leitender Stellung sowie Angehörige der slowakischen staatlichen Sicher-

⁸⁴ ThDr. Jozef Tiso (13. 10. 1887 – 18. 4. 1947). *Katolícky kněz a politik. 1938–1939 předseda slovenské autonomní vlády. Od 14. 3. 1939 předseda vlády samostatné Slovenské republiky, od října 1939 do jejího zániku prezident republiky.*

⁸⁵ JUDr. Imrich Karvaš (25. 2. 1903 – 20. 2. 1981). *1942–1944 předseda Nejvyššího úřadu pro zásobování, 1939–1944 guvernér Slovenské národní banky. V září 1944 zatčen a vězněn v koncentračních táborech.*

heitszentrale und selbst Innenminister M a c h⁸⁶ sind weiterhin als dieser Widerstandsgruppe zugehörig genannt worden.

Diese Beteiligungen müssen in einzelnen durch weitere Ermittlungen noch geklärt werden.

Zur Durchführung seiner Pläne bediente sich C a t l o s vor allem der slowakischen Abwehr und insbesondere des Leiters der Abwehr-Abteilung - Hauptmann i.G. Stanek⁸⁷. Stanek war es, der für Catlos die Verbindungen zu den Sowjets vermittelte, nachdem Versuche des Catlos, mit der Exilregierung in London eine Verbindung zu bekommen, fehlgeschlagen waren. Von dort wurde C a t l o s abgelehnt, weil er als Hauptverantwortlicher für den Eintritt der Slowakei in den Krieg angesehen wird. Dies ging so weit, dass G o l i a n von der Exilregierung ausdrücklich verboten wurde, mit Catlos zusammenzuarbeiten und später sogar nach Ausbruch des Aufstandes Anweisung gegeben wurde, ihn in Haft zu nehmen, um ihn vor ein Gericht zu stellen. (Zu dieser Zeit befand sich Catlos jedoch schon in Händen der Partisanen, von denen er festgenommen war und nach Russland abtransportiert wurde.)

Für die Gesamthaltung C a t l o s ' ist folgender Vorgang um den General J u r e c h⁸⁸ kennzeichnend: Jurech hatte Januar 1943 als damaliger Kommandeur der slowakischen schnellen Division mit den Sowjets Verbindung aufgenommen, als seine Division ins Gefahr lief, abgeschnitten und aufgerieben zu werden. Er entsandte einen Offizier zu den Russen, um sie um Schonung der slowakischen Division zu bitten, da sie als Slowaken nur gezwungenermaßen

---

⁸⁶ Alexander Mach (11. 10. 1902 – 15. 10. 1980). 1939–1944 hlavní velitel Hlinkovy gardy, 1940–1944 místopředseda slovenské vlády, 1940–1945 ministr vnitra.

⁸⁷ Kapitán Ján Juraj Stanek (1909 – 17. 2. 1996). Kapitán generálneho štábu slovenského ministerstva národnej obrany. Za SNP dôstojník štábu povstalecké armády. Získal prezývku „Železný kapitán“.

⁸⁸ Generál Štefan Jurech (9. 6. 1898 – 4. 2. 1945). 1942–1943 veliteľ Rychlé divízie na východnej frontě. 1944 jmenován velitelem Vojenského vědeckého ústavu v Trenčíně. Po skončení SNP zatčen německými bezpečnostními orgány v Bratislavě a převezen do Berlína, kde zemřel.

gegen die Russen kämpften. Die Verhandlungen führten aber zu keinem Ergebnis, vielmehr wurde die Division durch Vermittlung des deutschen Verbindungsstabes aus der Front herausgezogen. Ende 1943 wurde Jurech we...⁸⁹ offizier⁹⁰ zurückzuziehen und sich nicht weiter um diese Angelegenheit zu kümmern. Catlos beauftragte seinerzeit den Hauptmann S t a n e k mit der „Untersuchung“ des Falles K o z a r. Stanek machte B a l l a y Vorwürfe, weil er den Vorfall bereits der Deutschen Luftwaffenmission berichtet hatte, da die Deutschen nicht alles zu wissen brauchten. In Zukunft dürfte den deutschen

⁸⁹ Další strana chybí. Proto připojuji český překlad z fondu ABS, sign. 302-125-3: „Koncem 1943 byl Jurech vzhledem k tomuto spojení se Sověty Čatlošem zatčen a bylo proti němu zavedeno řízení u vojenského soudu; toto bylo ale „z nedostatku důkazů zastaveno“, jelikož Jurech každou vinu zapřel. Ti, kteří o Jurechovu spojení k Sovětům věděli, byli mj. Murgaš a jmenovaný kpt. Staněk, kteří se mezitím stali úzkými spolupracovníky generála Čatloše. Řízení proti Jurechovi bylo zastaveno, aby byl ušetřen. Jurech byl později nasazen jako šéf voj. vědeckého ústavu v Trenčíně. O jeho spojení ke Golianovi v rámci příprav povstání jsem podal zprávu již v bodu IV.10. Na stejné linii je vyšetřování ohledně odletu letadla, řízeného K o z á r e m do Ruska, kterým letěli k Sovětům první odeslaní od Goliana (srov. IV-10). Když býv. velitel slov. letectva a pozdější nástupce Malára jako voj. atašé v Berlíně - pplk. gšt. Ballay podával hlášení Čatlošovi o útěku kpt. Kozára, dostal od Čatloše rozkaz, aby byl stažen důstojník pověřený šetřením a aby se více o tuto záležitost nestaral.“

⁹⁰ K předchozímu českému textu: Murgaš – zřejmě se jedná o majora Štefana Murgaše (7. 3. 1911 – 30. 6. 1960), důstojníka slovenské armády. Před vypuknutím SNP přednosta operačního oddělení ministerstva národní obrany. Byl zapojen do protifašistického odboje a příprav SNP prostřednictvím J. Goliana, M. Vesela a J. Noska. V srpnu 1944 jmenován Vojenským ústředím SNR do funkce povstaleckého posádkového velitele Bratislavy. Ale situaci nezvládl. Začátkem září 1944 odešel do Banské Bystrice. Po dobu SNP velitel podskupiny pěšího praporu Dunaj, potom Volga III., taktické skupiny 1. ČSA na Slovensku u Žarnovce. Po přechodu SNP do hor pokračoval se skupinou vojáků v boji na Poľane. Kozár – zřejmě se jedná o kapitána (setníka) Ľudovíta Kozu (9. 12. 1913 – 1991). Velitel letadla, které 2. 8. 1944 odletělo na Golianův příkaz do SSSR. Na palubě byl též nadporučík Ján Korecký, styčný důstojník Vojenské ústředí, který Sovětům nesl Golianův plán povstání. Vstoupil do československé letecké jednotky v SSSR. Podplukovník Alojz Ballay (1905 – ?). Náčelník štábu vzdušných zbraní, později jejich velitel. Od srpna 1944 vojenský atašé v Berlíně.

Behörden über solche oder ähnliche Vorgänge nur mit Genehmigung des Verteidigungsministeriums (Abt. Abwehr) Mitteilung gemacht werden.

Die eigene Verbindung unmittelbar zu den Sowjets versuchte C a t l o s durch Entsendung eines Kuriers nach Moskau aufzunehmen. Als Kurier war Fliegerkapitän Lisický⁹¹ ausersehen, der im Auftrage von Catlos an die Sowjetregierung ein Memorandum etwa folgenden Inhalts überbringen sollte:

1) Die Slowakei sei als Staat, der von Deutschland abhängig sei, nur gegen ihren Willen in den Krieg gegen die Sowjets eingetreten.

2) Die Slowakei habe sich immer als Bestandteil der CSR. gefühlt und wolle sich wieder mit den Tschechen staatsrechtlich vereinigen. Die Slowakei wolle auf dieser Grundlage als Verbündeter der Sowjets gelten.

3) Die Slowakei könne es als kleiner Staat sich nicht leisten, dass ihr Staatsgebiet durch Kampfhandlungen zerstört werde, deshalb mache er folgendes Angebot:

„Zum Zeitpunkt, wo die Sowjets Krakau erreichen, wird von Catlos ein Militärputsch durchgeführt und eine Militärdiktatur errichtet. Der Präsident und die Regierungsmitglieder werden interniert.

Um dies zu ermöglichen, soll die Sowjetarmee gleichzeitig in südlicher Richtung über die Karpatho-Ukraine angreifen, damit die deutschen und ungarischen Reserven, die sich im Raume Uzhorod⁹²- Kaschau⁹³ befinden, gebunden

---

⁹¹ Mikuláš Lisický (20. 7. 1908 – 16. 3. 1987) Major letectva slovenské armády, veliteľ bombardovací perutě v Popradu. Spolupracovník Vojenského ústředí SNR. Styčný důstojník u generála Malára. 4. srpna 1944 odletěl z letiště Mokrady spolu s Karolem Šmídkem a pplk. Mikulášem Ferjenčíkem jako členy ilegální SNR do Moskvy. Delegace vezla povstalecký plán Vojenského ústředí a Memorandum generála Čatloše a měla se sovětskými představiteli jednat o SNP a jeho koordinaci s postupem Rudé armády. Zůstal v SSSR, od ledna 1945 zástupce velitele 1. čs. smíšené letecké divize v SSSR.

⁹² Užhorod.

⁹³ Německý název Košic.

werden und nich gegen die Slowakei zum Einsatz gelangen können.“

4) C a t l o s werde die Tätigkeit der KP und die Errichtung eines Verbandes der Sowjet-Bolschewiken gestatten, bitte aber die Sowjets, sich wenigstens anfangs nicht augenfällig in innerpolitische Angelegenheiten zu mischen.

5) Der Slowakei solle gestattet sein, direkte Verbindung mit den Sowjets aufzunehmen und beizubehalten. Ferner solle ihr das Recht zustehen, über ihre weitere Zukunft mitzubestimmen.

Bei dieser Widerstandsgruppe war der kommunistische Einfluss dadurch gesichert, dass der Mann, dessen sich Catlos zur Durchführung weiner Pläne, insbesondere zur Aufnahme seiner Verbindung mit den Sowjets bediente, der Hauptmann S t a n e k, engster Mitarbeiter von Smidke, war, der auf diese Weise über alle Absichten des Catlos unterrichtet war. Smidke schaltete sich sofort ein, als Catlos den Major L i s i c k y als seinen Kurier nach Moskau entsenden wollte. Er benutze die Gelegenheit der Entsendung eines Flugzeuges für seine eigenen Zwecke und flog zusammen mit den anderen Mitgliedern der von G o l i a n für Moskau bestimmten Delegation nach Moskau (vgl.IV-10). Darüber hinaus verhinderte er die unmittelbare Verbindungsaufnahme von C a t l o s zu den Sowjets dadurch dass Stanek den ihm von Catlos übergebenen Brief mit dem Memorandum nicht an den Flugkapitän L i s i c k y aushändigte, sondern S m i d k e übergab. So hatte es Smidke in der Hand, die Pläne des Catlos zu hitertreiben, soweit sie mit seinen eigenen in Widerspruch standen. Er trug den Plan in Moskau bei der Besprechung mit den Vertretern der Moskauer KPC und der aus London nach Moskau gekommenen tschechischen Regierungsdelegation vor. Der Plan wurde aber allseits abgelehnt, weil er sich in der Hauptsache auf die Slowakei und nicht auf eine Tschechoslowakei stütze. Selbst die Londoner Exilregierung war über den Schritt des Catlos beunruhigt. Sie war hierüber durch Golian unterrichtet worden und war durch ein Missverständnis der Auffassung, dass die mit Lisicky nach Moskau geflogene Delegation sich im Auftrage von C a t l o s nach Moskau begeben habe. Dies hat sogar zu diplomatischen Vorstellungen bei der sowjetischen Regierung geführt, weil die Londoner Exilregierung in der Entgegennahme des Catlos-Memorandums durch die Sowjetregierung einen Verstoss gegen den Benesch